

Alkoholipoliitika / Alkoholitarbimise ja –kahjude seire

Seire eesmärk on omada regulaarset ülevaadet alkoholitarbimisest ja alkoholikahjust Eestis, suunamaks alkoholipoliitikat ning hindamaks poliitikameetmete toimivust.

Meetmed:

1. Analüüsida iga-aastaselt alkoholitarbimise ja liigtarvitamisega seotud kahjude näitajaid ning koondada ja avaldada need Alkoholi aastaraamatuna (näitajate tabel allolevas peatükis)
2. Toetuda turu ja tarbimise seires järgmistele regulaarsetele uuringutele, tagades uuringute tellimisel uuringumetoodika järjepidevus:
 - a. Uuring Tarbimine ja suhtumine alkoholipoliitika meetmetesse – iga-aastaselt, tellib SoM
 - b. Alkoholiga seotud haigus- ja majanduskoormuse uuring – 4 aastase intervalliga, tellib või viib läbi SoM
 - c. Tervisekäitumise uuringud – viib läbi TAI
3. Kutsuda igaaastaselt kokku alkoholipoliitika rohelist raamatut välja töötanud töörühma alusel nn „Eesti alkohol ja tervise foorum“, kus on esindatud alkoholipoliitika osapooled (alkoholipoliitikat kujundavad ministriumid, alkoholitootjad, jaemüüjad ja teised partnerid) järgmiste funktsioonide täitmiseks:
 - a. Alkoholituru ja tarbimisuuringu ülevaade ja olukorra hindamine
 - b. Alkoholipoliitika toimivuse hindamine
 - c. Erasektori eneseregulatsiooni toimivuse hindamine
 - d. Ettepanekute tegemine ja arutamine alkoholikahjude vähendamiseks

Peatükk:

Seire eesmärk on omada regulaarset ülevaadet alkoholitarbimisest ja alkoholikahjust Eestis, suunamaks alkoholipoliitikat ning hindamaks poliitikameetmete toimivust.

Andmeid on senini kogunud ja avaldanud erinevad ametkonnad ja organisatsioonid vastavalt oma vajadustele. Alkoholitarbimise näitajaid on 2001.aastast võrreldava metoodika alusel arvutanud Eesti Konjunktuuriinstituut 2001.aastast. 2008, 2009 ja 2010 andmed alkoholituru ja tarbimise kohta on koondatud Konjunktuuriinstituudi ja Tervise Arengu Instituudi poolt aastaraamatuteks, mille avaldamist on seni rahastatud ühekordsete otsustena erinevatest allikatest.

Seiresüsteemi kuuluvaid andmeid avaldatakse edaspidi regulaarselt nii vastavate ametkondade poolt kui iga-aastaselt koondatuna.

Seiresüsteemi näitajate valikul võeti aluseks Maailma Terviseorganisatsiooni poolt Globaalsesse Alkoholi ja Tervise andmebaasi kuuluvad näitajad, vältimaks dubleerivat andmekogumist ja ühtlustamaks Eesti andmete esitamist ja kasutamist rahvusvahelistes andmebaasides. Globaalselt kogutavaid andmeid on täiendatud Eesti ametkondade ja organisatsioonide vajadustega.

Tarbimisnäitajad: Alkoholi tarbimisnäitajatest kasutatakse alkoholituru andmetel arvutatavaid tarbimisnäitajaid ning elanikkonna küsitlusuuringuid alkoholi tarvitamise sageduse ja koguste jaotuse kohta.¹ Alkoholitarbimise näitajaid on 2001.aastast võrreldava meetodika alusel arvanud Konjunktuuriinstituut 2001.aastast.

Indikaator	definiatsioon	kommentaar	Asutus
Alkoholitarbimine üle 15 aastase elaniku kohta 100% alkoholis	Tarbimine on legaalne müük miinus turistide kaasaostud ha tarbimine Eestis pluss illegaalne müük	Rahvusvaheliselt on enam kasutusel alkoholi tarbimine üle 15-aastaste elanike kohta, ühtlustame Eestis peamiselt kasutatavat indikaatorit	
Alkoholi tarbimine elaniku kohta 100% alkoholis	Tarbimine on legaalne müük miinus turistide kaasaostud ha tarbimine Eestis pluss illegaalne müük	Senini Eestis enam kasutusel olnud näitaja	
Alkoholsete jookide tarbimine 15aastaste elanike kohta alkoholsete jookide liikide kaupa 100% alkoholina	Kange alkoholse joogina, õllena, lahja alkoholse joogina ning viinamarjaveini ja vermuti tarbimise osakaalud 100% alkoholiks arvatuna	Võimaldab hinnata jookide liikide lõikes muutusi ja kavandada poliitikameetmeid tarbimise mõjutamiseks ja	
Legaalsete alkoholi tarbimine 100% alkoholiks arvatuna liitrites üle 15-aastaste elanike kohta		Võimaldab hinnata alkoholiturgu ja kavandada poliitikameetmeid	

¹ Küsitlusuuringutel enda alkoholi tarvitamise koguseid ja sagedust alahinnatakse, alaraporteerimist toob kaasa ka asjaolu, et posti- ja telefoniküsitluste vastajate seas ei ole marginaliseerunud elanikkonna gruppe. Erineva küsitlusmeetodika alusel tehtud uuringu andmete alusel tehtud arvutused riigi alkoholi tarbimiseks ühe elaniku kohta võivad olla 30-70% väiksemad turuandmete alusel arvatud alkoholitarbimisest ühe elaniku kohta.

Illegaalse alkoholi tarbimine 100% alkoholiks arvatuna liitrites üle 15-aastaste elanike kohta		Võimaldab hinnata alkoholiturgu ja kavandada poliitikameetmeid	
Eluaegsete karsklaste osakaal üle 15-aastasest elanikkonnas		Võimaldab hinnata alkoholitarvitajate osakaalu elanikkonnas	Täiskasvanud elanikkonna tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut
Viimasel aastal karsklaste osakaal üle 15-aastasest elanikkonnas		Karsklaste seas eristatakse eluaegseid ja vaid viimasel aastal alkoholi mittetarbinuid võimaldamaks trendide analüüsi	Täiskasvanud elanikkonna tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut
Eluaegsete karsklaste osakaal 16-24 aastaste seas		Näitab noorte täiskasvanute hoiakuid ja võimaldab tulevikuprognose, vanusepiir 16 tuleneb uuringu eärühmadest	Täiskasvanud elanikkonna tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut
Viimasel aastal karsklaste osakaal 16-24 aastaste seas		Näitab muutusi noorte täiskasvanute käitumises	Täiskasvanud elanikkonna tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut
Iganädalaselt vähemalt korra purjutanute osakaal üle 15-aastasest elanikkonnas	Purjutamine on vähemalt 60 g 100% alkoholi tarbimine ühe joomisepisoodi jooksul		Täiskasvanud elanikkonna tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut
Iganädalaselt vähemalt korra purjutanute osakaal üle 15-aastaste alkoholitarbijate seas	Purjutamine on vähemalt 60 g 100% alkoholi tarbimine ühe joomisepisoodi jooksul		Täiskasvanud elanikkonna tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut
Osakaal 11, 13 ja 15 aastastest kes on joonud vähemalt ühe annuse alkoholi	Annus/ühik on 10 g absoluutset alkoholi	11, 13 ja 15 aastaste kooliõpilaste küsitlusuuring	Kooliõpilaste tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut

Osakaal 11, 13 ja 15 aastatest, kes on olnud joobes esmakordselt ning 2 ja enam korda	Joobesolek enesehinnanguliselt määratletud	11, 13 ja 15 aastaste kooliõpilaste küsitlusuuring	Kooliõpilaste tervisekäitumise uuring, Tervise Arengu Instituut
---	--	--	---

Alkoholikahjude näitajad: Alkoholi liigtarbimine on tõendatult riskiteguriks üle 120le erinevale haigusele, samuti on alkoholi liigtarbimine riskiteguriks õnnetustele, vägivallele, avaliku korra rikkumistele. Kahju alkoholi liigtarbimisest on otsene (liigtarbimisega seotud haiguste ja õnnetuste ravikulud, varalised kahjud) kui kaudne (haigestumise tõttu töövõime kaotus). Seiresüsteemi on haaratud näitajad, mis on otseselt seotud alkoholi liigtarbimisega (valik otseselt alkoholi liigtarbimisega seotud haigusi ja alkoholi joobega seotud õnnetusi). Samas tuleb meeles pidada, et seiresüsteemi näitajad on vaid osaline valik indikaatoreid, mille eesmärk on jälgida kahju suurenemist või vähenemist ning need ei hõlma kogu kahju alkoholi liigtarbimisest. Kogukahju on võimalik teada saada eraldi uuringutega.

Indikaator	Rahvusvahelise haiguste klassifikatsiooni koodid		Allikas
Suremus otseselt alkoholist põhjustatud haigustesse	Alkoholi tarvitamisest tingitud psüühika- ja käitushäired F10; Närvisüsteemi alkoholnegeratsioon G31.2; Alkoholpolüneuropaatia G62.1; Alkoholne kardiomyopaatia I42.6; Maksa alkoholtõbi K70; Alkoholi põhjustatud krooniline pankreatiit K86.0; Juhuslik mürgistus alkoholiga ja selle toime X45		Meditsiiniline surmapõhjuste register, TAI
Avalikest vahenditest tasutud pere- ja eriarstivisiitide ja hospitaliseerimisjuhtumite arv aastas otseselt alkoholist põhjustatud haiguste tõttu	Alkoholi psühhoos F10.0, F10.3-F10.9; Alkoholi kuritarvitamine F10.1; Alkoholi sõltuvus F10.2; Närvisüsteemi alkoholdegeneratsioon G31.2; Alkoholpolüneuropaatia G62.1; Alkoholne		Eesti Haigekassa ravikindlustuse andmekogu ja kindlustamata inimeste vältimatu arstiabi andmed

	<p>kardio(müo)paatia I42.6; Alkoholgastriit K29.2; Maksa alkoholtõbi K70; Alkoholi põhjustatud krooniline pankreatiit K86.0; Fetaalne alkoholsündroom Q86.0; Alkoholi toksiline toime T51; Juhuslik mürgistus alkoholiga ja selle toime X45; Alkoholitekkene pseudo-Cushingi sündroom E24.4; Alkoholümüopaatia G72.1</p>		
<p>Avalike vahendite kulu otseselt alkoholist põhjustatud haigustele aastas</p>	<p>Kulu eelmises lahtris olevate diagnoosikoodidega haigustele</p>		<p>Eesti Haigekassa ravikindlustuse andmekogu ja kindlustamata inimeste vältimatu arstiabi andmed</p>
<p>Joobes osalejaga liiklusõnnetuste arv ning osakaal kõigist liiklusõnnetustest; Ja sama 100 000 elaniku kohta</p>			<p>Siseministeerium ja Maanteeamet</p>
<p>Joobe tõttu liiklusõnnetustes vigastatute ja hukkunute arv ja osakaal kõigist liiklusõnnetustest</p>			<p>Siseministeerium ja Maanteeamet</p>
<p>Joobes uppunute arv ja osakaal kõigist uppumistest</p>			<p>Kohtuekspertiisi Instituut ja Meditsiiniline surmapõhjuste register, TAI</p>
<p>Joobes külmunute arv ja osakaal kõigist külmunutest</p>			<p>Kohtuekspertiisi Instituut ja Meditsiiniline surmapõhjuste register, TAI</p>
<p>Joobes tule ja suitsu</p>			<p>Kohtuekspertiisi</p>

toimel hukkunute arv ja osakaal kõigist tule ja suitsu toimel hukkunutest			Instituut ja Meditsiiniline surmapõhjuste register, TAI
Joobesolekus tekkinud vigastustega arstile esmaspöördumiste arv ja avaliku sektori kulud ravile		Ravikulude arvestus esialgu vaid osades tervishoiuasutustes	Tervisestatistika, TAI ja tervishoiuasutused
AVALIKU KORRA RIKKUMISED	Defineerida koos SiMi ja politseiga		
KODUSE VÄGIVALLA NÄITAJA	Defineerida koos SiMi ja politseiga		

Alkoholituru näitajad: Täpsustada ja valida koos Põllumajandusministeeriumiga

Alkohoolsete jookide tarbimine liikide lõikes liitrites elaniku kohta		Turgu iseloomustav näitaja	
Alkoholi jaemüügikohtade arv maakondades 1000 elaniku kohta ja km2 kohta		Alkoholi kättesaadavuse võrdlemiseks kasutatav näitaja	
Alkoholi müüvate toitlustusasutuste arv maakondades 1000 elaniku kohta		Alkoholi kättesaadavuse võrdlemiseks kasutatav näitaja	
Alkohoolsete jookide müük siseturul liitrites ja 100% alkoholi liitrites		Turgu iseloomustav näitaja	
Alkohoolsete jookide tootmine		Turgu iseloomustav näitaja	